

Ποια είναι η διαφορά μεταξύ εκφοβισμού, έντονου σωματικού παιχνιδιού και ενός συνηθισμένου καβγά;

Το φαινόμενο του εκφοβισμού ενός παιδιού από κάποιο άλλο συζητείται περισσότερο τα τελευταία χρόνια, τόσο από την επιστημονική κοινότητα όσο και μεταξύ των γονιών και των εκπαιδευτικών. Ο ορισμός του είναι ένα πολύπλοκο έργο, ειδικά όταν συγχέεται με διάφορες άλλες φυσιολογικές συμπεριφορές της καθημερινής ζωής των παιδιών. Δύο από αυτές είναι το έντονο σωματικό παιχνίδι και ο συνηθισμένος καβγάς. Ο όρος “έντονο σωματικό παιχνίδι” συνήθως χρησιμοποιείται όταν δύο ή περισσότεροι μαθητές χτυπούν, απειλούν, κυνηγούν ο ένας τον άλλον, ή προσπαθούν να παλέψουν μεταξύ τους με ένα φιλικό, μη εχθρικό, παιγνιώδη τρόπο. Η έρευνα έχει δείξει ότι ακόμα και σε πολύ μικρή ηλικία (περίπου πέντε ετών) οι μαθητές συνήθως είναι σε θέση να διαχωρίσουν το έντονο σωματικό παιχνίδι από έναν τυπικό για την ηλικία τους καβγά. Οι μαθητές μπορεί να αναφέρουν πως “Είναι διασκεδαστικό”, “Μου αρέσει”, “Με κάνει να γελάω”, ως τις πιο κοινές αιτίες για να συμμετέχουν στο έντονο σωματικό παιχνίδι. Το έντονο σωματικό παιχνίδι διαφέρει από τον εκφοβισμό και τον τσακωμό σε ο,τι αφορά τη “σχέση ανάμεσα στις εμπλεκόμενες πλευρές” και την “έκφραση και ατμόσφαιρα”. Αυτοί που συμμετέχουν στο σωματικό παιχνίδι συνήθως είναι φίλοι και συμπαθούν ο ένας τον άλλον, κάτι που εκφράζεται τόσο μέσα από τον πιο θετικό χαρακτήρα της στάσης που διατηρεί ο ένας απέναντι στον άλλον, όσο και της ατμόσφαιρας και της φύσης της αλληλεπίδρασής τους. Η κύρια διαφορά του τυπικού καβγά από τον εκφοβισμό, ο οποίος μπορεί επίσης να εμπεριέχει έναν πραγματικό αλλά συνήθως άνισο τσακωμό, αφορά την επαναλαμβανόμενη φύση της συμπεριφοράς και την ανισορροπία δύναμης. Ο “πραγματικός” τσακωμός είναι συχνά ένα μεμονωμένο περιστατικό ανάμεσα σε δύο πλευρές ισότιμες ως προς τη σωματική ή την ψυχολογική ισχύ. Δηλαδή δεν υπάρχει ανισορροπία δύναμης, η οποία αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο του ορισμού του εκφοβισμού. Είναι σημαντικό να μπορούμε να διακρίνουμε και να διαχωρίζουμε το έντονο σωματικό παιχνίδι από τον καβγά και τον εκφοβισμό, καθώς ο τρόπος που θα παρέμβουμε, αν είναι αναγκαίο, εξαρτάται από αυτό. Στη διάκριση αυτή βοηθά η προσεκτική παρατήρηση των συμπεριφορών, των λέξεων, της γλώσσας του σώματος και των εκφράσεων του προσώπου των παιδιών. Μπορεί να είναι δύσκολο να προσδιοριστεί αν μία κατάσταση αφορά το έντονο σωματικό παιχνίδι, έναν τυπικό καβγά ή συμπεριφορές εκφοβισμού. Για παράδειγμα, είναι πιθανό ένας καβγάς στην πραγματικότητα να έχει προκληθεί από συμπεριφορές εκφοβισμού που διαρκούν μεγάλο χρονικό διάστημα, και ο μαθητής που εκφοβίζεται ξαφνικά να ανταπαντά στο παιδί που του επιτίθεται. Επίσης, ένα συμβάν που και οι δύο πλευρές χαρακτηρίζουν ως “διασκεδαστικό” ή “αθώο παιχνίδι” μπορεί στην πραγματικότητα να πληροί τα κριτήρια του εκφοβισμού. Για όλους τους παραπάνω λόγους, η προσεκτική παρατήρηση του περιστατικού είναι ιδιαίτερα σημαντική. Η άμεση και αποτελεσματική παρέμβαση είναι ξεκάθαρα καθοριστική και απαραίτητη, ώστε να σταματούν άπρεπες συμπεριφορές εκφοβισμού. Είναι όμως επίσης σημαντικό να επιτρέπεται στα παιδιά να βιώνουν και να χαίρονται το έντονο σωματικό παιχνίδι. Οι, πολύ συχνά, υπερβολικές αντιδράσεις των ενηλίκων απέναντι στο έντονο σωματικό παιχνίδι φαίνεται να σχετίζονται με βαθύτερα άγχη. Πιθανά με το ότι ίσως οι ίδιοι κατηγορηθούν για το ότι κάποιο παιδί χτύπησε ή αναστατώθηκε και επιπλέον με την αίσθηση ότι δεν εκπληρώνουν τον ενήλικο ρόλο τους ως φροντιστές των παιδιών, επιτρέποντας το παιχνίδι αυτού του είδους. Παρότι πράγματι το έντονο σωματικό παιχνίδι μπορεί να έχει τη χροιά σύγκρουσης ή πειράγματος και να ενέχει το ρίσκο να καταλήξει σε καβγά, παραμένει ιδιαίτερα σημαντικό και απαραίτητο για την ομαλή ανάπτυξη των παιδιών. Χάρη σε αυτό εκτονώνουν τη σωματική τους ενέργεια, αποκτούν πιο ρεαλιστική εικόνα

σώματος, βελτιώνουν την ισορροπία, τον οπτικοκινητικό συντονισμό τους και την αδρή κινητικότητα, ασκούνται στη διαχείριση των σχέσεων με τους συνομηλίκους και μαθαίνουν να διεκδικούν τα θέλω τους. Οπότε, με το να απαγορεύει συστηματικά κανείς αυτό το είδος του παιχνιδιού, μπορεί να παρεμποδίσει το βίωμα εμπειριών ουσιαστικά διαμορφωτικών για την προσωπικότητά και την κοινωνικοποίηση των παιδιών. Χρειάζεται, επομένως, οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί προκειμένου να παρεμβαίνουν άμεσα αλλά και διακριτικά, μόνο εφόσον αυτό είναι αναγκαίο. Πιο συγκεκριμένα, κάποιες τέτοιες στιγμές φυσιολογικής σύγκρουσης μπορεί να αποτελέσουν πολύ καλές ευκαιρίες για τους ενήλικες να εισάγουν εναλλακτικούς τρόπους αντίδρασης, καθώς και συμπεριφορές που προωθούν τη συνεργασία, ενώ παράλληλα προλαμβάνουν βλαβερές συμπεριφορές.

Βασισμένο στο άρθρο: Olweus, D. (2007), *Recognising the Many Faces of Bullying*. Hazelden Foundation

ΑΝΙΚΕ ΠΑΙΖΟΝΤΑΝ